

Megjelen
minden vasárnap.
Előfizetési ára egy évre
6 frt, fél évre 3 frt,
három hónapra 1 frt. 80 kr.
Szerkesztő és ki-
adóhivatal a piacz-
utczai **Cranak-ház**
ban.

HORTOBÁGY.

Hirdetési díj:

Négyhasábos peti sorért
egyszeri hirdetésnél 5 kr,
háromszorinál 4 kr, több-
szörinél vagy nagy ter-
jedelmű hirdetésnél ár-
leszámítás.
Egyes szám ára
15 kr.

KÖZHASZNU ÉS MULATTATÓ TARTALMU HETILAP.

Emlékszó,

Kálvin János halála évének háromszázados fordultára tartá: Tóth Mihály főisk. hittanár, 1864, május 27-kén.

(Vége.)

És imé itt kezdődik voltaképp Kálvin reformatori munkássága Genevában. Mindenekelőtt azonban a már említett *Institutio* az melyben, az evangéliomszerű hittudomány az apostoli hitformának fonálán adatik elő. E hitforma tartalmából következik, hogy e munkában a hittan és erkölcs tan szoros rokonsága szemlélhetővé tetetik. Ezért van, hogy még az elővezetetről (*praedestinatio*) felállított tana is mindkettővel érlelődik. Kálvin ugyanis nem szemléleti, hanem vallás-erkölcsi érdekből indul ki. Ő neki első teendője, hogy az uralkodó romlottságnak a bünbocsátó-levelekkel visszaéléstnek ellentálljon, mely a r. katholicus egyház azon hibás nézetéből eredett, hogy ember nemcsak betöltheti az erkölcsi törvényt, de még felesleges jókat is cselekedhetik, melyek a pápa által azoknak ajándékozhatók, akik azt sem tették, amivel tartoztak volna. Már ezen tévtanból eredt visszaélés ellen elég lett volna a reformatornak, azon igazságnál állapodni meg, hogy az erkölcsi vagy ami mindegy, isten törvényét tökéletesen betölteni nem lehet és így ez életben a legjobb vagy legkegyesebb k. sem juthat el az erkölcsi tökélyre, annál fogva az isten előtt megigazulásra, vagyis a lélek üdvének elnyerésére, nem a jó tettek, hanem a Krisztusba vetett hit által juthatni el és pedig isten segítségével.

De Kálvin itt meg nem állapodott, hanem még Augustinusnál is tovább ment és a *tertium quid* elvét vette fel, azt állítván, hogy némelyeket elválasztott isten az idvességre, másokat pedig a kárhozatra és így az emberek nem egyenlő feltétel alatt teremtvék. Ahonnan ha a rosák elkárhoznak, csupán azon bűnért lakolnak, melybe Ádám az elővezet következtében esett volt. Hogy e minden vigasztalás nélküli tanra Kálvint az emberi önhittség és tulbuzkodottság indította - kétség kívül van, hogy pedig e tan az önbecsérvetést éppen az evangéliomnak az ember erkölcsi természetéről felállított magasztos eszméivel össze nem fér, ezt bővebben fejtegetni most nem ide tartozik.

Sokkal hálásabb munkásságot fejtett ki Kálvin a sz. írásmagyar ázát körül. Követte pedig elfogulatlanul a nyelvész-történelmi magyarázati módot, mely a reformált exegetikát a lutheránok felett kitünteti. Itt van helye, hogy az urvasoráról értelemét, — melyet a mi reformált egyházunk is elfogadott, — pár szóval megérintsem. Kálvin az urvasora szerzetes eme szavait: *ez az én testem, nem bűn szerint, hanem képes vagy átvitt értelemben veszi. A kenyér, ugyonod, Krisztus testének nevezetik, mert annak bizonyossága, hogy az adatik nekünk amit ábrázol. De hát minő módon adhatunk nekünk Krisztus teste? Én tagadom, folytatja Kálvin, Krisztus testének mind helyszert jelenlétét, mind alászállását, mind végtelen kiterjedését. (Communicatio corporis christi in coena nec localem praesentiam, nec christi descensum, nec infantium extensionem fingit. Quod enim se nobis communicat, id sit arcana spiritus sancti virtute.) A szent lélek az, mely a hívőnek lelket a Krisztus testével csodaszert titkos módon egyesíti. — Kálvin azért közösen áll Luther és Zwingli között. Luther ellér, amennyiben tagadja, hogy a kenyér egyéb volna mint puszta kenyér. De Zwinglitől is különbözik, amennyiben tagadja, hogy a lélek az urvasorában pusztán csak a visszaemlékezésről foglalkozzék, hanem e két értelmet felsőbb egységben köti össze.*

Még tovább ment Kálvin reformatori munkássága midőn a gyakorlati hittan terére lépett és az isteni tisztelet rendjét megújította. Azonban már itt az új reform behozatalára egészen nyílt tért talált, mit leginkább Farelnek köszönhetett. Ez mind azt, mi a sz. írással és az óapostoli egyház példájával össze nem fért, tehát képeket, szobrokat, oltárokat, gyertyákat és mindenféle misemondó-ruhákat kivétel nélkül eltávolított. Az isten lélek, szükség azért, hogy akik őt imádják lélekben és igazságban imádják. Az isteni tisztelet a lelkok dolga, érte itt a lelkok föleg az értelmet, nem annyira az érzelmeket. Azért is a tanító-szónoklatot tette az istentisztelet középpontjává s ezáltal a nemzeti nyelvet is teljes jogába vissza-helyezte, nem lehetetlen a köz isteni tiszteleten semmit tenni vagy mondani, amit a gyülekezet nem ért, amiből nem épül. Eszerint — Kálvin Genevában jövén, többé sem katholicus sem lutheránus szertartás vissza nem hozható volt. Maga készítette azért liturgiát, mely szerint a kálvinista istentisztelet egyszerű ugyan, de egyszerű egyszerűség remeke. Az ige-hirdetés vagy az egyházi beszéd a legfőbb szertartás. Éneklés, könyörgés, bűnvallás, szóval mindaz, ami ezt megelőzi: előkészület, az ige sikeres hallgatására, ami pedig ezt követi, az utókönyörgés, uralma, áldás — átmenet az újászületés állapotjába. A gyülekezet bünbocsátást szükségét érezve lépett be a sz. házba s a kegyelem vigasztaló bizalmával távozik hajlékába.

Vége tetőpontját érte Kálvin reformatori munkássága a zsinat-presbyteri igazgatási mód és fegyelen körül kifejtett nézetiben. Vannak ugyan írók, mint Bossuet, Audin és Moller mind katholicus írók, akik azt állítják, hogy éppen a ponton lépett tal Kálvin a protestantizmus határát s közeledett a kath. egyházhoz. De ezt állítani alaposan nem lehet. Mert am-bár Kálvin tapasztalva az anabaptisták Münsternél történt retentó kihágásait, azon elvből indult ki, hogy az egyének a gyülekezetektől kell függeni és hogy az embernek, erkölcsi vallásos neveltetésére mulhatatlanul szükséges a fegyelen, de világosan hozzá teszi, hogy ezt csak a presbyterium gyakorolhatja. Hogy pedig ez újra hierarchiává ne fajulhasson, ezért kell ennek nem pusztán lelkészekből hanem egyszerű munkásokból is állítani. Sőt ennek is csak azért van joga törvényt hozni, fegyelmet gyakorolni, hogy az egyház a hibázókat egyháziilag büntesse, de az államnak rendőri büntetés végett be ne jelentse, mert az állam az egyház helyét nem pótolhatja. Az államnak nincs joga sem uralkodni az egyházon, sem avatkozni annak

ügyeibe. Azonban köteles az állam az egyházat eszményi czéljában elősegíteni, viszont az egyház köteles az állam czéljait az erkölcsi emelésével előmozdítani.

Ily elvből indulva ki, már Kálvin mindjárt Genevába visszatértekor kijelentette, hogy ő a megúszított k. vallást nem hirdetheti, hanem ha mellé jórendeztet presbyterium állítatik. Ily szellemben készítette egyházi törvényjavaslatot, mely az egész polgárság által ünnepélyesen elfogadott (1541. nov.). E törvény szerint a város elosztott parokhiákra, a lelkészek száma meghatározott s mindegyiknek tiszte kimutatott. Eleinte a lelkészt lelkészek választák, de a választás a tanács és község beegyezésével nyert erősítést. A lelkészek mellé rendelte Kálvin a presbytereket, akiket mind a kis tanács, mind a község megerősített. A lelkészek a presbyterekkel együtt képezték a fegyelmi hatóságot, mely mint ilyen, consistoriumnak nevezetett. Állott pedig ez 6 városi lelkészből és 12 városi tanácsosból, akiknek elnöke a *synodus* volt. Összegegyt minden csütörtökön s gyakorolt fegyelmet az istenkáromlók, paráznák, részegesek és más czéggéres bünösökön s azokon, kik az egyház hitével ellenkezőt terjesztettek. Gyakorolta pedig a fegyelmet a sz. írás nyomán fokozatosan, előbb magán intés, majd nyilván fedés, majd végre az urvasorától eltávolítás által.

Igy lépett a természettel szerény és félénk, de a hit ereje által mindinkább edzett lelkületű reformator a veszélyes pályára, melyen neki az ő és új genevai szellem küzdelmeibe kellett bizonyolodni. Hosszas volna itt a Kálvin ellen támadt ellenzék titkos és nyilvános töréseit elősorolni, mellőzve azért Berthelier, Perrin, Bolze és Servet esetét, melyek rendkívüli helyzetbe hozták Kálvint; csupán azt említem föl, hogy a Kálvin megbuktatására törv ellenzék leveretése akkor hágtott legfelsőbb fokra, midőn az ő élete ellen és a francia menekültek meggyilkolására szőtt terv fölfedeztetett, a lázadás elfojtatott s annak fejei megbüntettek 1555-ben. Ez időtől fogva Kálvin befolyása biztosítva volt s az egyházi tanács a legnagyobb szigort fejtette ki Kálvin kimúlásáig. És imé most önként következik néhány szó Kálvin hatásáról.

Legközelebbi befolyást gyakorolt Franciaországra. Innen folyvást bujdosott ki menekültek Genevába s midőn már a távolból megpillanták a szabad sz. várost, dicsőretet zengve köszöntötték azt. De magában Franciaországban is naponta nevezkedett a hitrokonok száma, akiknek vezérük, tanácsadójuk, bátorítójuk Kálvin volt. Ő látta el az újonnan alakult francia ref. egyházakat, az általa és Béza által állított hittanintézetben képezett lelkészekkel és ezeknek száma éppen nem felett meg a roppant szükségnek. Volt idő midőn egyszerre 5 sőt 6 ezer hitrokonoknak is lehetett volna munkát találni. A presbyter zsinati rendszer és francia hitvallás mind oda mutatnak, hogy a francia ref. egyház szoros viszonyban állott Kálvinnal. Innen IX-ik Károly francia király nyilván vádolta Genevát azzal, hogy az, az eretnek iskolák fő főszke. Valamint Kálvin rosszatolta a a b o z s i ö s s z e e s k e l v e s t s e l l e n z e g e l t a m m a k , h o g y b ű m i p o l i t i k a i c e l z a t a t a f r a n c i a r e f o r m a t i o b a b e l e v e g y l j ű n : u g y m á s t e l o l ö r v e n d e t t a z o n , h o g y B é z a T i v a d a r h o m b a n t e l j e s e r o b o l t e r j e s z t e a m e g ú s z i t o t t t a n t . E k k o r á l l o t t K á l v i n a h o m a r h a t á s t e t o p o n t j á n . C o l l i g n y m a g a u g y t e k i n t é t t m i n t a f r a n c i a r e f o r m a t i o f e j t , K á l v i n p e d i g f o l h a s z n a l t a b e f o l y a s á t F r a n c i a o r s z á g n a g y a n r a , a k i k n e m e s e n v e r s e n y e z t e k e g y m á s s a l , h o g y c s a k e g y s o r í r á s t i s n y e r h e s s e n e k t o l e e m l é k ű l .

Még maradandóbb hatása volt azonban Kálvin hitjavításának Angol- és Skóthorra. Az akkori angol királyt VI-dik Eduárdot arra buzdította, hogy gyökeres reformot vigyen be az egyházba; erre ezöltök a *somerseti* herceggel és Cranmer örökkel váltott levelet. De legszoros viszonyban állott ő Knox a Skóthor reformatorával. Ez mint menekült jött volt Genevába s nem győzte csodálni és dicsérni, hogy ő schol nem látott még helyet, ahol a hitvallás oly egyenlően hatott volna mind a vallási mind az erkölcsi viszonyokra — mint Genevában. Nagy buzgósággal hallgatta Kálvin előadásait és csak 1559-ben tért vissza Skóthor nagyulnak kérelmére. Kálvin tanai különösen az egyház-alkotmányra vonatkozó elvel leginkább megfélelték a skót népjellemnek. Sőt a kálvinizmus egyik vezérével, egyszerűmikorunk nagy eszméje az állam és egyház jogi fenállása s kölcsönös függetlensége még tisztábban vitatott keresztül Skóthorban mint magában Genevában is.

És mi volt természetesebb mint az, hogy Kálvin német Helvétára, s ezzel együtt egész Németországra is hatást gyakoroljon. Mindkét helyen kizárólag az urvasoráról dogma forog fen. Német Helvétia még mikor Kálvin Strassburgban tartózkodott, már azor gyunában élt, hogy Kálvin nézete az urvasora felől Lutheréhez hajlik. Azonban, hogy ez nem igaz volt, akkor tánt világosan ki, midőn Melancthon és Bucer egyeztető formulát tettek fel éppen azon szándékából, hogy a regensburgi országgyűlésen a katholicusokat és lutheranusokat kiegyeztessék. Kálvin ezen kétértelműségnek határozottan ellenmondott, kijelentvén, hogy azt, a mi igaz a Luther és Zwingli fölfogásában, ő azt felsőbb egységben igyekezett összekötni. — Mióta pedig Strassburgból Genevába tért vissza, mindig azon volt, hogy a sveiczi külön ajku egyházakat egyesítse. Evégre a bernai zsinatnak hitvallást nyújtott be, melyben az urvasora felől értelmét is előadta. Sőt ahonnan az ellenhatás jött, Tigurrumba is elutazott Farellel együtt, ahol Bullingerrel az urvasorára nézve szerencsésen kiegyezkedtek. Ez a tigurumi egyezés (Consensus tigurinus 1549). Azonban Németországban éppen az őtől lármát. Westphal, Bugenhagen és Hesshus lutheran theologusok meghuzták a vészharangot. Westphal elnevezte Kálvint ördög martyrjának, míg Bugenhagen azt nyilvánította, hogy ő inkább turi a pápistákat mint Kálvint. Ily módon Kálvin fellégereltette, megkezdte az erős vitázást, de ami nevezetes, még akkor sem hagyott fel a "neményel, hogy ő és a lutheránok egy evégre tartandó conventen az urvasora felől kiegyeznek. Meg is történt 1557-ben a wormai és frankfurti értekezlet — de — minden siker nélkül. Kálvin a békejobbot nyújtá, ő hát nem oka a háromszázados szakadásnak, hanem az őt üldöz és nyil-

ván eretnekező akkori luth. hittudósok. És bár ezek annyira mentek, hogy Kálvin hittanát a *papismus* sőt *muhammadánissal* tették egy sorba, de irait s ezekből folyó szellemét, az emberek fejéből kiirtani soha nem bírták. Ezek hatottak üdvásrástól mint széles e világon ugy Némethonban is.

Hát hazánkra minő hatással volt Kálvin?

Jóllehet Luther tulbuzgó követői Magyarországon is elkövettek mindent a Zwingli és Kálvin értelmén levőknek üldözésére, annyira, hogy az 1548-diki országgyűlés, az országból kiűzetni parancsolt sakramentariusok neve alatt nyilván Kálvin követőit értette: mégis ugy elterjedt ezeknek számuk éppen Dévai Biró Mátyásnak — akit előbb Magyar Luthernek hívtak, majd Kálvánécehi Sánta Mártonnak, Turi Pálnak és Meliusz Péternek, hirtádsus munkásságuk által, hogy már a tarzali, tordai zsinatban, tehát 1562-63-ban, még Kálvin életében a genevai hitvallás vétetett be, jelesen a tordai zsinat okozta, hogy Erdélyben a magyarok, székelyek sőt sokan a szászok közül is a Kálvin értelmére tértek, a tarzali zsinat pedig azt eredményezte, hogy Perényi Gábor a két prot. felekezet között fenforgó kérdések vég-elintézésre tekintetéből Thuri Pált és Solti Bernátot a vittenbergi és lipcei akadémiákba küldette ki, de akik Kálvinnak az urvasora felől értelmet hozván haza, a lutherán egyházból sokakat átaléteztettek. 1567-ben pedig az itt Debreczenben tartott s 17 egyházmegegye követőiből állott zsinatban ama nagyobb helvét hitvallás vétetett be és íratott alá, melynek a genevai lelkészek is aláírtak. Mily nagyra becsülték legyen kívánt ami magyar reformatoraink Kálvin *Institutio religionis christiane* című jeles munkáját, megetszik említett Thuri Pálnak mint akkori kitűnő latin költőnek ismeretes verséből:

*Praeter apostolicas post christi tempora chartas
Huic peperere libro secula nulla parem.*

Ime tehát mi is magyar reformált keresztyének, erdélyi hitrokonainkkal együtt majd harmadfél millió lelkek, Kálvin nagy szellemének köszönhetjük, hogy vallás dolgában, egyedül az élő isten és az ő igéje előtt hajlunk meg, vagy is azon *hitzabadság* gal bírnak, miszerint vallás dolgában nem elég, hogy a vallás és erkölcs elveit keressük a sz. írásban és hívőkkel elfogadjuk, hanem az emberi józanész használata, a tudományok fejlődése és haladásának tekintetbe vétele is szükséges ahoz, hogy a feltalált igazságról tisztán meggyőződjünk és így azt tárgyi szempontból is igazságnak higyük és valljuk.

Kálvin nagy szellemének köszönhetjük különösen azt, hogy első magyar reformatoraink az istentiszteletet az ő s ker. egyház apostoli egyszerűségére állították vissza s elkezdve a XVI-dik század közepén a XVII- és XVIII-dik századon keresztül le a mai napig, a nemzeti nyelven hirdettéig tartó három századon keresztül nemzeti segítségüket akkor, midőn a magyar, latinnyelven alkotó törvényeit, másfelől a németnyelvre az erőszakolása elnyomni készült a magyar iradalmat. Végre, hogy az egyetemes magyar ref. egyház ma sarkalatos törvényekben gyökerezo önbekormányzattal bír (autonoma), e pedig egyenesen a presbyteri zsinat-rend szerz alapján áll fen, amelyért a bécsi és linzi bekokoltásokat szerző fejedelmek a csatátéren, később ezeknek ellenére is számított és a nápolyi gályákra huzott lelkészeink annyit szenvedtek, annyit állottak ki, mindez a Kálvin elveivel hű és tántoríthatlan ragaszkodás nélkül nem történhetett meg.

De, hogy ott végződjék, ahonnan kiindult beszédem, hozzád fordul vegyőzöm te a Kálvin szellemében reformált ósmagyar egyház s ennek kebelén ápoló főiskola! Tinektek jutott mindenek felett az anyae gyház és anyaiskola förtiztetés és tekintetes előjárók, kormányzói és pártfogói! Tinektek jutott ez idő szerint a szerencse és dicső foland, hogy az autonóm magyar prot. egyház szellemi és anyagi segélyével folytathatjátok a Kálvin által megkezdett reformot. Ugy hiszem azért, hogy ma midőn Kálvin háromszázados halála napján megemlékeztünk az ő munkásságának hozzájárulásától: teljes öntudattal s nemes önérzettel mondhatjátok el, hogy mikint kegyes elődeitek, ugy ti is fen tartátok nem kis áldozattal s nem kevés közdelemmel a fútanodát. Ez öntudatban van ugyan letéve legszöbb jutalmatok, de azért mi is e főiskola összes tanárkara s egész ifjusága hűlős elismeréssel adoznak a tinektek s fölkönyörgétek innen a mindenhatóhoz, hogy az ő sz. lelke keztös mértékét töltse ki ezental is reátok, hogy lehessetek e mi magyar Sionunk szemfényének mindvégig erős örillő!

Végezetre pedig hozzád utósó szöm szülek öröme, egyház és hazáreményei, tanuló nem es ifjuság! Ti vagytok azon szerencsés helyzetben, akik Kálvin szellemének áldásos hatását sokkal nagyobb mérvben élveztek mint a mult idők minden nemzedéke. Oh szolgáljon ez nektek lathatós és buzdító ösztönnél, hogy lankadást nem ismerő buzgósággal fússátok a pályát, melyen Kálvin szellemét felfogni és elejétítani alkalom nyílik: hogy midőn majd innen kiléptek az életbe — egykor a magyar ref. egyház megannyi szövetkelet, az általalt hirdetendő vallás vállása a hit, szeretet és igazság hatalmával átlhassa a polgári és társadalmi élet minden viszonyát, minden réteget — és a még ma ellentáért képező felekezeteket, legközelebb a még csak névvel testvér két prot. egyház, az igaz testvériség, hitzabadság és k. egyenlőség jözm és tiszta fölfogása által, mindinkább megközelítsék a ker. humanitas elvét s ennek nagy eszméjét tette és valóssággá érleljék. — Így fogjátok ti betölteni szép és nagy hivatástokat s ezáltal előkészíteni a jövőt — de még midőnkül is boldogabb utódoik számára, kik a mi már térére olvadandó sírjaink felett, a XX-ik század ez emléknapján szinte kegyeletes tisztelettel adoznak Kálvin nagy szellemének.

Debreczeni híradó.

Igéretünkhöz képest ezennel közöljük a főtiszt. tisztán-tuli superintendencia f. évi ápril 7. és következő napjain varosunkban tartott közgyűlésének az érettségi vizsgálatokra és jogakademiái új rendezésre vonatkozó jegyzőkönyvi czikkjeit a következőkben:

64. Olvastott a tanügyi bizottmányok mely a jogakademiára vonatkozólag felmerült fontos kérdéseknek — jelesen, hogy mikép lehetne azt fejleszteni, nem lehetne-e czélt a főiskolánkban jelenleg is meglevő tanerők által elérni, mely tanokat, minő terjedelemben és beosztással kellene, a jogi tudományok fejlődési fokozatához mérve, jogakademiánkban tanítani? — előleges megvitatására s e tekintben javaslat készítésére való megbizva, e megbiztatás folytán készített és heterjesztett jegyzőkönyve 2-dik számában foglalt munkálata, melyben először is azt javasolja a tanügyi bizottmány közgyűlésünknek, hogy határozattal meg, miszerint a jogi és államtudományok tanítása ezután háromévi tanfolyamban fog bevezetetni jogakademiánkban és a háromévi tanfolyamban, a szorosabb értelemben vett jogi és államtudományok mellett, részint hittani, részint, mint ez nemcsak protestans tanintézetekben, de a királyi jogakademiáknál is szokásban van, némely bölcséleti tanok is tanítassanak — így tanítandók pedig az egyháztörténeten s a szoros értelemben vett bölcséleti tanokon kívül, Magyarhon történelme és latin irodalom.

Azután a tanítandó tudományok beosztására és — amennyiben ugyan a tudomány tejedelmét, az annak tanítására fordított órák száma kimutatható, — terjedelmére vonatkozólag, a következő tantervet ajánlja a bizottmány:

Tanítandók: I. a jogi tanfolyam első évében a) az első félévben a) bölcsélet hetenkint 8 órán. b) jog és államtudományokba való bevezetés — encyclopaedia — 2 órán. c.) Magyarhon történelme 4 órán. d) római jog 2 órán. e) latin irodalom 1 órán. Összesen 18 órán hetenkint. β) a második félévben: a) bölcsélet hetenkint 4 órán. b) ésjog 4 órán. c) jog és államtudományokba bevezetés 2 órán. d) Magyarhon történelme 4 órán. e) római jog 2 órán. f) latin irodalom 2 órán. Összesen 18 órán hetenkint.

II. a jogi tanfolyam második évében. a) az első félévben: a) magyar magánjog s jogtörténelem hetenkint 10 órán. b) alkotmányi s igazgatási politika és rendszert 6 órán. Összesen 16 órán hetenkint. β) a második félévben: a) peres eljárás, törvényszéki irály — stílus curialis — hetenkint 4 órán. b) magyar büntetőjog 3 órán. c) bányajog 3 órán. d) nemzetgazdaság és pénzügytan 7 órán. Összesen 17 órán hetenkint.

III. a jogi tanfolyam harmadik évében. a) az első félévben: a) ausztriai polgári jog hetenkint 6 órán. b) ausztriai büntetőjog 2 órán. c) statistika — magyarországi és ausztriai — 4 órán. d) magyar közjog 2 órán. e) egyháztörténelem 4 órán. Összesen 18 órán. β) a második félévben: a) egyházjog — egyetemes — hetenkint 8 órán. b) magyar kereskedelmi és váltójog 4 órán. c) magyar közjog 2 órán. d) egyháztörténelem 4 órán. e) magyar közjog 2 órán d) egyháztörténelem 4 órán. Összesen 18 órán hetenkint.

Ami végre azon kérdést illeti: hogy lehetne-e s miképen a jogakademiánk bővítésére irányzott czélt, jelenlegi tamerőnk alkalmazása által elérni: arranzéve a tanügyi bizottmány kimondja, hogy a kitűzött czél ez uton el nem érhető, mert a főiskolánkban eddig még nem tanított jogi és államtanok encyclo-

paediájának tanításával megbizható ugyan egyik tanárunk, ki jogakademiánkban a magyar közjog előadásával jelenleg is foglalkozik, t. i. Kiss András ur; de már a római; — ausztriai polgári és büntető és az egyetemes egyházi jog tanítására, egyik tanárunkat sem lehet alkalmazni, amennyiben e tanok tanítására, oly szakképesítés kivántatik, minővel a jogakademiánkban jelenleg is foglalkozó s más jogi és államtudományok tanításával eléggé elfoglalt jogtanáraink kivül, egyéb, más szaktudományokra készült tanáraink nem bírnak, úgyhogy azok tanítását, csak egy egészen újonnan választandó szakléfira bízhatni. A bölcséleti tudományoknak, ideértve a magyarhon történelmet és latin irodalmat is, ugy a hittan körébe vagólag, az egyháztörténelmet és latin irodalmat is, az azokkal eddig is foglalkozott tanárainknak s illetőleg az újonnan választott hittanárnak feladata leendő:

A tanügyi bizottmány javaslata, mind a jogakademiái tanfolyam éveinek számát, mind az abban tanítandó tantárgyak kijelölését, azok terjedelmének a tanítási órák szerinti kimutatását és beosztását illetőleg, általában véve elfogadtatik és határozattal kimondatik, hogy főiskolánk jogakademiájában, a tanügyi bizottmány által heterjesztett tanterv, már a jövő 1864-és-dik tanévben életbe fog lépnetleni. Nemkülönbön kimondatik az is, hogy szoros értelemben vett jogtanáraink száma egyvel okvetlenül szaporíttatni fog. Jelenleg azonban, részint mivel alkalmas és megváltatható egyesnek nevei, sem a tanügyi bizottmány beadványában, sem senki által nem jelöltettek ki közgyűlésünk elp, részint a debreczeni egyház tanárválasztásra kiküldött képviselőinek azon nyilatkozata következtében is, miszerint ők nincsenek oly széles megbizással ellátva, hogy a hittanárválasztáson kívül, a jogtanárválasztásba is bocsátkozhassanak, a szükségelt jogtanár megválasztása lehetetlen lévén: az, a jövő augusztusi gyűlésre halasztatik, akkor okvetlenül végrehajtható levén; miről a debreczeni reformált egyháztanács, hogy választásra nézve a maga részéről intézkedhessenek, értesítetmi rendeltetik.

65. A tanügyi bizottmány heterjesztett jegyzőkönyve 3-ik számában felemlítettik, hogy miután a hittan első évre hallgató tanulókat, eddig idejök nagyrészt, a második évi jogtanfolyamban tanított jogi tudományok tanulására fordították, annál fogva miután a jogi tudományok eddigi beosztása, jövődöre nézve, az előbbeni határozat által, egészen megváltoztatott, ha továbbra is fen kívánja tartani egyházkerületi közgyűlésünk azon tanulási rendszabályt, miszerint főiskolánk hittan hallgató növendékei, némely jogi tanulmányokat is tanulni kötelezettek, újabb szükséges kijelölni, hogy a jogi tanulmányok közül melyek legyenek azok, melyeknek hallgatása, hittan hallgató ifjainktól okvetlenül megkívántassék; s a tanügyi bizottmány e tekintetben javasolja, hogy a szükséges kijelölés s a kijelölt jogi tantárgyaknak, a hittanai közé való beosztása a tanárkarra bízassék:

Határozattal kimondatik, hogy némely behivataltanokra nézve is szükséges jogi tudományoknak hallgatására, főiskolánk hittan hallgató növendékeit is kötelezettek: azok kijelölésére s beosztására, a tanárkar megbizatik, e tekintetbeni munkálata, a jövő augusztusi gyűlésre mulhatatlanul bevéartván.

66. A jogakademia rendezésével kapcsolatban többek által élénk óhajtas fejeztetvén ki aziránt, hogy, valamint jogakademiánkra nézve a kor fejlődési kívánalmainak lehetőleg megfelelő intézkedés tételét ezáltal egyházkerületi közgyűlésünk által, ugy egyházunk s hitfelekezetünk érdekében oly nagy fontossággal bíró theologiai intézetnek is, minél teljesebbé tételhetnék:

Egyházkerületi közgyűlésünk minden tagja osztja ezen

ohajtást, de mivel theologiai intézetünk szélesbítését, főiskolánk pénzereje jelenleg nem engedi, arra vonatkozólag nem lehet ezáltal újabb intézkedést. De kijelenti, hogy mihelyest pénzereink gyarapodása engedendű, legelső feladatának fogja tekinteni azt, hogy theologiai intézetünk legalább egy új tanszék felállításával fejlesztessek.

74. A 8-dik számban, a serelemi ügyek tüzetvén ki tuncskozás alá, ennek folytán a 9-dik és 10-dik számokban, az érettségi vizsgára vonatkozó felsőbb intézmény tárgyalatván, midőn az egy részről önkormányzati joginkba ütközönek, s e-kint sérelmesnek nyilvánították, ha nem is ezen név alatt, de föltételi és előléptelési szigorlatokkint, emlékeztet-haladó idő óta, és és folytonosan fen tartott intézményei voltak, és azoknak haszna és czélszerűsége, jelen időkben is, több tekintetből igazolható — kívánatos és lehető öszhangzás érdekében, jó volna bizonyos általános elveket az egyházkerületnek javaslatba tenni, a következő pontok állapotának meg:

1) hogy nemcsak világi, de az egyházi pályára lépni kívánó ifjak is külföldiség nélkül kötelezessenek a 2-dik évi bölcsészeti tanpályára, vagy az eddig ugy nevezett VIII-ik osztály végeztével ezen vizsga letételére.

2) hogy az mindenkor kellő szigorral, s mindazon tanulmányokból tartassék meg, melyek az akademiái pályára menetelűel, tekintetbe veendő.

3) hogy azon, a kellő szigor és ellenörködés tekintetből, mindenkor egyházkerületi küldöttség is legyen jelen, melynek tagjai közül a vizsgavezető elnök, mint egyenesen az egyházkerületi hatóság kifolyása és képviselője, írja alá a tanárokkal együtt az érettségi bizonyítványokat:

Az érettségi vizsga czélszerűsége, mind az 1858-dik évben, mindegy külföldi befolyás és kényszerítésre való tekintet nélkül általunk készített tantervben elismerteltük, s akkor is megállapítatván, mind most, mult évi augusztusi gyűlésünk 35. szám alatti határozatának záradéka folytán megvitatatván, amennyiben az érettségi vizsga ellen, eddig is nem annyira lényegileg, mint inkább formáság, s külbeavatkozás tekintetiben volt kifogásunk, annak tartása czennel elrendeltetik, s az egyetemes értekezlet által javasolt, s általunk is elfogadott általános elvek alapján, a részletes terv kidolgozására, és még e gyűlés folyama alatt beadására, a tanárkarok megbiztatnak.

100. A főiskolai tanárkar, az érettségi vizsga kivételére vonatkozólag, általa jelen közgyűlésünk jegyzőkönyvi 74-dik számában lett megbiztatása folytán készített tervjavaslatot beadja a következőkben:

Vonatkozzék a kiadandó bizonyítvány, az ifjunak, a választan, magyar, latin, görög német nyelvben, mértanban, természettanban, történelemben, philosophiai propaedeuticziában, és természetrajzban való jártasságára, és pedig oly formán, hogy: a vallástannál irattassék be a bizonyítványba azon osztályjegyzék, melyet a gymnasium VI-dik osztályban nyert a tanuló; a magyar nyelvből kettős vizsgálat tartassék, u. m. fogalmazási és szóbeli; a latinból is kettős, u. m. szóbeli és írásbeli — latinra fordítás —; a görögből hasonlóképen, u. m. szóbeli és írásbeli nevezetesen görögből magyarra fordítás —; a németből is kettős, szóbeli és írásbeli — fordítási gyakorlat magyarból németre. — Az elemi mértanból, történelemből, természettanból, propaedeuticziából elégnék tartja a tanárkar a szóbeli vizsgát; a természetrajzból pedig nem ohaj vizsgát a tanárkar, elégnék tartván, ha az illető tanfolyamon nyert osztályjegyzék beíratik a bizonyítványba.

Egyszersmind ezáltal indítványozza, hogy a másodévi böl-

TÁRCSA.

A magyar táncz.*)

Plattz meine Herrn, Plattz I urain helyet!
Félrebb kerengő truppok, odébb minét- (menuette)
Csoszogató klubok, fenzőlők,
Itt nemesebb és derakbb az Einzug.
A párduczos Tón,**) s medvedefedt Zuholeh
Szatmár vidékén szétloccogott piros
Hullámból fagyverre pattant
Salltya gyerek mulogató tánczát.
Mély bámulással szondorodem, midőn
E dent-magyart a nagy Tubutum fajtát
Középre látom Bendeguzkónt
Kálpogosan kuczagonyban állni.
Né, mely vidoráng jászadozik kurucz
Tekintetűn, né hogy megemelkedik
A czimbulompengere, s a sip
A hegud s dudu-szóra tolko,***)
Nézd kardra törtett lőt kint hogy teszi
Csipője kettős domborodátra,
Jer gyáva! nézd mint tartja nyergo
Völgyibe nőtt derakát merhen.
A nép tolongást lehetetlen el-
Szenvedni, midőn a Charaton****) ha
Is Dáclának szép legénye
A ligudák özönét teremti,
Midőn havulván, kuszsa csopásokot
Vág láthatatlan lába sebes feje,
Midőn kifordított bokája
Jobbra körül onyolgye játszik.
Hol törtl izzadt képtel, hol andalog,
Majd jobbra csuszant, s kurtu menést teszi,
Hol csuszik, hol pattogva mért
A levegő áregét s bravurot nyer.
Majd néha lassul, s hajladozik bujáz.
Majd olykor hoppal bőv surydra vág,
Hákdőz érzékeny keservét
Pongit hat ágazató taréjja.
Mit szősz ez isten-képre teremtett
Gyöngy leventának kellemes magy-
llagtetéséről, mit ekes
Teremtől gyöngös közönség?
Ne nekem intéd társulat magyar!
Ne nekem intéd társulat s töményt!
A pályi oltárokn tartad

*) Itt 1815 körül Csah Szombathy Dániel, jeles latin költő és híres tánczoz, ki 27-dik évében halt meg Pesten, mint a kir. által tábla jegyzője) jó barátjának, a szinte ünnepeit magyar tánczos divék-ujfalusi Ujfalussy Mihályhoz, ki a mult években Lavota zeneművésznék emiétet állítottat.

***) Tón, Tubutum vezér helyett.

****) Az akkori Esterházy-banda értelek.

*****) Charaton magyar vezér.

Imepi tárogatód, s töményed.
Tudod, hogy ez hely szülte hazánk nemes
Tánczmeisterét, kin fényeti Dúcia
Beeses remekjét, homlokának
Tiszteletére hábert kötozavén.
Oh vajha Árkád énekelői közt
Egy istenítő volna, ki virtusát
Nagy tánczosaink, lantira kelvén,
Trombitászon az egekre hordná!
Kedves barátom! hogy ha kitéhetik,
Szatmárnak híred pannom trombitán,
A szent hegyeken k*****) meszelő
Béreczről örömet külvom

Színház.

(Sz. T.) Máj. 28. Komáromi Lajosnak, a kolozsvári nemzeti színház volt tagjának első vendégjátékai: „A király háza sodik.” Vigjáték 3 felv. Irta Tóth Kálmán. Vendégünk kiskopjál, nagykopjál Koppay Imre hális szerepében mutatá be magát a többszöri kihívásban és tapsban részesült. Mi Koppaj nem tartjuk Komáromi bravour-szerepének, játékból hiányzott azon elevenség, mely e jószívű, félszűségű daczúra is kedves de végzetes ifjat jellemzi s szeretetreméltóvá teszi. E vonást Rudass szerencsésben eltalálta, míg másrésztől be kell val-lununk, hogy Komáromi egyes részek művészi kidomborítására sokkal több gondot fordított s a királyi való jelenete a másod-dik felvonásban meglepően sikerült. Jánosy (L. Lajos) játéka-ban előhaladást és tanulmányt vettünk észre. Fehérváryné az anya- királynő szerepében jó volt s Foltényi (Doctissimus Guido) játéka még a hallgatóság komolyabb részének kedélyét is felvidítá. Zöldy (Kont) szépen alakított. Szakál Róza s (Erzsébet) hátán szerepét kedvelvel játszá, de az erősebb inda-latok kifejezésére kevés érzék vagy képességet fejté ki, emel-fogva játéka bizonyos egyhanguság ömlött el. Foltényiné kedves fiatal özevgy volt, de végjelenetét az alkalommal nem si-került. Szakál, az első felvonás elején, nagyon iskolás modor-ban szavalt. Császár és Horváth szerepeikben sikerrel mű-ködtek. Közönség nagyobb számmal is lehetett volna.

Máj. 29. Komáromi második vendégjátékai: „H. Rákóczy Ferencz fogsága.” Történelmi dráma 5 felv. Szíligeti e hatásos műve a felsőbb reglókba meglehetősen számú közön-séget gyűjtött s a szereplők, daczúra annak, hogy a társulat je-lenleg ily nagyobb számú közreműködőket igénylő darabhoz ke-veés erővel rendelkezik, igyekeztek szerepeiknek teljességük sze-rint megfelelni. Komáromi a több szépen sikerült jelenete volt, de Rákóczyja még sem mondható kifogás nélkül; mert míg az erősebb lelki küzdelmek élénkebb színezést kívántak volna: több olyan részlet ecsetelésére nagyobb gondot fordított, mely a furdúságot kevésbé igényli. Foltényiné szépen játszott s gyönyörű színpadi alak volt. Szakál Rózának, bár Amaliája tökéletesnek nem mondható, több sikerült jelenete volt. Folté-nyiné a ravasz pater finom humorral s találó elmésséggel szem-élyesíté. Császár (Zrínyi Boldizsár) inkább comicus mint számlomgerjesztő alak volt s nem látszik ügyelemben a szé-

*****) A szent hegyeken a budai hegyek értetnek s jelesen a szent-gellért hegye.

pészet azon igen fontos törvényét, miszerint a fűnségstől a nevetésig csak egy lépés van. Fehérváry (Károly, hesseni fejedelem) jó volt. Szakál (Longoval) játékaiban kevés jellem-zetességet találtunk és Chován, Lehmann gyönyörű jellemnek festésére több gondot fordított volna. Zöldy mint Beresényi, teljes meglegedésünket vívta ki. Rudass (Solari) kedv nélkül játszott.

Máj. 30. „A szegedi kupaocz.” Népszínmű 3 felv. dalok-ka; magyarszínre alkalkazá Benedek. Vasárnapi közönség izlé-séhez szabott darab, melyben a diésőség oroszlan része Zöldy-nek és Foltényinének jutott. Előbbi (Kovácsi Sebestyén) a tulpig bersülletes alföldi magyar gazdát kintőleg személyesíté, utóbbi pedig oly tűzrólpattant menyecske volt, amelyet csak ki-vámi lehet. Foltényin (Ugróczy) kedvel és sikerrel működött. Császár (Kovácsi Ferencz) szerepét helyesen fogta fel. Szak-ál Róza (Róza), Rudass (Lajos), Zöldyné (Eulália) kielé-gítőleg. Chován és F. Vilmos (Arhetőleg játszottak. Ti-már nében (Teréz) több egyszerűséget s kedvességet kívántunk volna. Horváthot (Korond) nem hagyhatjuk említés nélkül: e szereplés színészünket nagyobb szerepeket is érdemest hitünk. Zöldynek eredeti magyar tánczát, a nem nagyüzimű közönség előtt közkívánatra ismételnie kellett. Ki a magyar tánczot teljes eredettségében tanulmányozni akarja, annak Zöldy mesterkélet-len szép tánczát eléggé nem ajánlhatjuk.

Jun. 1. Komáromi harmadik vendégjátékai: „Fen az erény ninesen kas.” Vigjáték 3 felv. Irta Szíligeti. Tanulmányos, korszerű darab, melyet színészünk gondosan igyekez-tek élveztesse temi. Zöldy (Donáti) az ingatog, jószívű esaládatya szerepében művésziileg alakított s Foltényiné (Klára neje) ritka hűséggel s eredetiséggel személyesíté a napjainkban nem ritka, erejűntül kölkekezés által ragyogni, kitűnni vágyó nőt. Komáromi (Rejte) nem tudott szerepében anyai finomságot kifejtetni, mennyi e világi jellemzésére mulhatatlanul megkívánt-atik — játékaút azonban némi eredetiséget elvitatnunk nem lehet. Szakál Róza kedves Etelka volt. Benedekné ez este lépett fel először mint Gizella. Némi színpadi otthonossággal bír, de hangja kevés rokonszenvet kelte. János (Várkövi, báró) bár a modorosságtól tökéletesen megszabadulni nem tud, szépen szavalt és játszott. Zöldyné (Borsosné) igyekezett szerepének megfelelni. Közönség kevés számmal.

Jun. 2. Komáromi negyedik vendégjátékai: „Don Caesar de Bazan és Maritana az utcazenekész.” Dráma 5 felv. Irta Dumanoir és Dennery, fordította Diósy. Bonyolulttal teljes francia dráma, mely különösen Don Caesar de Bazan szerepében tágas tárt nyujt az alakításra. A közönség egy részét, mely e szerepet Rónai valóban művészi játéka-ban csak nemrég élvezte, vendégünk ki nem elégíthetá. Hiányzott játéka-ban azon metsző guny, mely a törtön-jelenetet jellemzi s a megsértett büszkeség tüzes nyilatkozása, midőn nejevel Don José lakában találkozik. A különböző jellemvonásokból egy ön-álló egészet összealkotni nem tudott, bár egyes helyeken alakító teljességének szép tanulmányát nyujtá. Foltényin (Károly, Spa-nyolhon hercege) az idegen szerepkörben kevésbé elégitett ki. Foltényiné (Maritana) szépen játszott. Fehérváry, Zöld-yné néhol taloztak. Szakál Róza (Lazarillo) kisebb szere-pe több érzést üthetett volna. Zöldy mint Don José de Santarem eléggé jó volt — bár végjelenetében több méltóságot kívántunk volna látni. Ligeti sajtáságos hanghordozásáról le-szokni sohogysem tud.

esészeknek, kik az érettségi vizsgára kötelezetnek, e különben is kellő szigorral, részletességgel és nyilvánosan tartandó érettségi vizsga közvéleményét tekintessék:

Az érettségi vizsga ezen kivételi tervezete elfogadtatik, s már e jelen tanév végén, életbe léptetetté rendeltetik; a tanárkar indítványa is elfogadtatik, a 2-dik évi bölcselhallgató tanulók, a szigorlat s érettségi vizsgákban kívül még közvizsgálat tételére is, csak azon tudományokból kötelezetnek, melyekből érettségi vizsgát nem tettek.

101. Az érettségi vizsgának az előbbeni számban elfogadott terv szerinti letételét mulatandó bizonyítvány mintájának elkészítésére, s a máramaros-szigeti és hódmezővásárhelyi iskolai felügyelőséggel közlése:

Főtisztelendő püspök ur bizatik meg.
102. Mután a 74-dik számban, megállapított, hogy az érettségi vizsga mindig egyházközségi küldöttség jelenlétében, s vezetése mellett tartassék meg: e határozat kivételére nézve, következők állapítottak meg:

Debreczeni reformált főiskolánkban, az érettségi vizsga mindig azon egyházközségi küldöttség jelenlétében s vezetése mellett tartassék meg, mely az egyházközségi elnökségen kívül, az érettségi vizsgát megelőző egyházközségi gyűlésből, időről időre kinevezendő tagokból áll. Ilyen tagokul nevezetnek ki ezuttal, az ezen tanév végén tartandó érettségi vizsgát illetőleg Révész Bálint esperest, és Kiss Lajos debreczeni reform. egyházi főgondnok urak. A máramaros-szigeti és hódmezővásárhelyi főiskolákat illetőleg pedig, az egyházközségi elnökség gátoltatása eselében, az egyházközségi küldöttséget mindig az illető egyházközségi elnökség helyettesítendő. Az ő vezetésük alatt, s a mellett az egyházi s iskolai felügyelőség és pártfogóság e czéllal kiküldött képviselőinek is jelenlétében levén az érettségi vizsgák megtartandók.

Mely ezen érettségi vizsgára vonatkozó 74, 100, 101 és 102-dik számok alatti határozatok, a legelőbb felügyeleti jog tiszteltemben tartása érdekében, tudomás végett, a jegyzőkönyvtől külön, a nagyv. m. kir. helytartótanácsához, főtisztelendő püspök ur által, kíséreléssel együtt feltejesztetni, s a testvér egyházközségekkel közöltetni rendeltetnek.

Ma este 7 és fél órákor leend a péterfai színházban, a helybeli dalárda és fűsik. énekharmonikus közreműködésével a zened. növendékeinek előadása, melynek sorozata következőleg állapított meg: 1.) Harsonyaszó és kardal, Gounod „Faust” dalművéből, teljes zenekar-kísérettel mellett előadják a dalárda és fűsik. énekharmonikus közreműködésével, az énekisk. 3-ik és 4-ik osztály fi- és leány-növendékei. 2.) Magyar dalok, zongorakísérettel énekel: Máthé Róza, az énekiskolai 4-ik osztály növendéke. 3.) Induló, Wagner Richard „Tannhäuser” dalművéből, két zongorán 6 kézzel, harmonium és hegedű kísérettel mellett előadják: Kecskés Erzsébet, Sír Anna és Szontagh István, a zongoriskolai 3-ik osztály növendékei. 4.) Ékszerdal, „Faust” dalművéből, zenekarkísérettel mellett énekel Csányi Kornélia, az énekiskolai 4-ik oszt. növendéke. 5.) Magyar ábránd, „Vékony deszkakerítés” szövegű népdal felett, Cohn Adolfól, Csanak Róza zongorakísérettel mellett hegedűn előadja: Szabó Emma, a hegedűisk. 3-ik oszt. növendéke. 6.) Kettős dal, Császár Ferenc „Kunok” dalművéből, zongorakísérettel mellett énekel: Lohmayer Mária és Smital Julia, az énekisk. 4-ik oszt. növendékei. 7.) Egyveleg, „Trovatore” és „Lakretia Borgia” dalművékből. Ez alkalomra harmoniumra ártira és Sír Anna zongorakísérettel mellett előadja Emmert Antal zongora-tanár. 8.) Magánadal, Császár Ferenc „Kunok” dalművéből, zongorakísérettel mellett énekel, Gaiger Etelka, az énekisk. 4-ik oszt. növendéke. 9.) Női harmaskardallal együtt Mendelssohntól, énekelik harmonium kísérettel az énekisk. 3-ik és 4-ik oszt. leány-növendékei. 10.) Ngyes dal, „Edindurgi tömlőcz” dalművéből, zongora kísérettel mellett előadják: Márton Ilka, Sz. Nagy Karolina, Gáspár Róza és Sír Anna, az énekisk. 4-ik oszt. növendékei. 11.) Egyveleg, Erkel Ferenc „Hunyady László” dalművéből, hegedűn vonóhangszer-ötös kísérettel mellett előadja: Szabó Emma. 12.) Férfi kardalok, „A kápolna” Kreuczertől és „Vid” nézőjátékából, előadja a helybeli dalárda.

Bélepti díjak: Pályozás 3 frt. — Támlásszék 80 kr. — Földszinti zártszék 70 kr. — Földszinti hemenet 40 kr. — Emeleti zártszék 40 kr. — Emeleti hemenet 30 kr. — Karzat 20 kr. — Jegyek előre válthatók Borsa Ferenc zened. pénztárnoknál, az előadás napján pedig délutáni 6 órától a színház pénztárnál.

A múlt héten a czeplédutcai külváros egyik házában oroszban egy kancsót fedeztek fel; mely azonban jókor észrevétlén, a gyújtogatási merénylet megelődött.

A koldusok száma elannyira szaporodik városunkban, hogy gyakran alig lehet fölök az utcákon mozogni. Különösen 8—10 éves gyermekekből egész csapatok alakultak a létezőknek, kik sorogástól kóvették a járó-kelőköt, mindaddig, míg a követelő csapat minden egyen tagja kielégültök; — kik aztán az eköz nyert pénzt állítólag nagyobbára csak az egyéb nyálakosokra szokták költetni. — Vajjon nem lehetne-e ily viselkedésnek véget szakítani?

A péterfai színházhoz közelebb érdekes vendégeket várnak. Ugyanis a hó 16-tól július 1-ig 8 előadásra Szerdahelyi — a debreczeni színházi közönségnek egyik kedvelte — van szerződötve; a Paulai pár, — kit a nemrég múltból szintén igen kedvezőleg ismerünk, július 1-től 10-ig vendégzereplend. Ugyanon időre csak az előttnak felhívott Priello Kornélia vendégzereplése is. Július 10-ától augusztus 1-ig a Landval pár és Huber Ida játékaiban fogunk gyönyörködni, augusztus 1-től 10-ig a Feleki pár vendégzereplése nyújtand élvezeteket estéket; végre: augusztus 10-től kezdve egyideig a budai népszínház igazgatója Molnár ballet-társulata fogja itt előadásait megkezdeni, mely alkalommal a „Genovéva”, Offenbach egyik legújabb s legkedveltebb operette-je is előadatik. — Látszik, hogy Roszler mindent elkövet, hogy a közönség a nyári időny alatt se unatozozék s e buzgalom megerdemli, hogy nagyobb mérvben megnyerje a közönség méltánylátát és pártolását.

A Tiszát a Körössel összekötendő hortobágyi csatorna ügyében múlt hó 28-kán Debreczen és a hajdukerület részéről egy küldöttség járt Bécsben. A „Pol. Corr.” szerint, a két kancellár megígérte e fontos ügy tárgyalását.

A péterfai csordás-háznál még egész épségben levő tavalyi görögülmnye látható. Közszemlére, az utcára eső ablakok egyikébe van kitűve.

A légszuszítógató-cársulat felügyelőszemélyzete agylászik a lámpatisztogatókra nincs kellő felügyelettel, amennyiben a lámpák ávegei oly szennyessé, homályossá, hogy körülből megannyi terjedelmű lángnak kellene égni mint rendszeren, hogy ugyanannyi világság áradjon ki, mint akkor, ha az ávegek naponként gondossan tisztítottatnának. — Egy kis ellenőrködés semmi esetre nem lenne fölösleges.

Komáromi Lajos vendégzereplésnek holnapután leend jutalomjátéka és egyzersimind ezalkalommal utolsó fellépése Roszler színházban. Ohajljuk, hogy telt színház jelölje a közönség részvételt, melyet Komáromi nemcsak mint Debreczen szállóte, de mint jótés szilapadi tohetség is méltán megérdemel. Ugyancz ostván Tamásyné asszony is fellépeud.

Meghaltak. Május 26 Vargau. Simi Imre 8 hónapos; 27. Péterfia. Balla Juliánna 6 hetes; Közkórház úv. Körtvélyesi Jánosné Hatvani Zsuzsánna 75 éves; Czeglédu. Pinczés János 9 hónapos; 28. Péterfia. Sipos Péterné Paládi Katalin 45 éves; Közkórház Dávid

István 47 éves; Hatvanu. Ecsedi Zsuzsánna 2 éves; 29. Hatvanu. László Juliánna 10 hónapos; Czeglédu. Szenák András 7 és fél éves; 30. Péterfia. Kóródi Gábor 3 hetes; Hatvanu. úv. Murvai Ferencné Falusi Mária 66 éves; Péterfia. Bojti Mihály 51 éves; Közkórház Tömösvári Dávid 40 éves; Hatvanu. Molnár Juliánna 3 hónapos; Hatvanu. Balogh András 50 éves; 31. Csapó Nagy Zsuzsánna 11 hónapos; Jun. 1. Csapó. úv. Szabó Mihályné Tóthfalusi Erzsébet 75 éves; Hatvanu. Kiss Albert 10 éves; Czeglédu. Balogh István 1 és fél éves; Czeglédu. Nagy Andrásné Mocsik Sára 25 éves; Közkórház Küver Dániel 67 éves; Czeglédu. Nánási Juliánna 7 hetes; 2. Hatvanu. Németi Eszter 1 éves; Vargau. úv. Szabó Mihályné Virág Zsuzsánna; Hatvanu. Füzési István 1 hónapos; Csapó Nagy Benedek 75 éves.

Közügyek.

Az országos magyar gazdasági egyesület május 14-kén tartott közgyűlésének jegyzőkönyvéből az „érmelleki borászati társulat” érdekeit illető pontot, — miután az vidékünkkel, sőt városunkat is közelebbről érdekeli — szöröl szóra közöljük a következőkben:

V. A tervbe vett „érmelleki borászati társulat” alapszabályait a nm. m. kir. helytartótanács f. évi mart. 6-kán 14,007 sz. a. azon felhívással tette át az egyesülethez, hogy e tárgyra vonatkozó véleményét terjesztse elő. E véleményezésre a f. évi április 14-én tartott igazg. választmányi ülésből gr. Festetics Agoston ur elnöksége alatt Hajós József, Havas József, Korizmic László és Somsich Pál urak küldettek ki; mely bizottságny jelentése felolvastatván, annak alapján a következő feltejesztés határozottat.

Minél inkább meg van győződve egyesületünk a borászati ügynek lazának jöletére vonatkozó fontosságáról, annál nagyobb örömmel vette a szóban levő tervezetet vizsgálat alá s annál szivesebben üdvözölé az érmelleki vidék derék szőlősgazdáinak abeli korszerű törekvését, miszerint a borászati ügynek magasabb fokra emelése tárgyában társulatilag is szövetkezve lendíteni akarnak. E törekvést az említett vidék életvalóságának zálogát tekintni egyesületünk s melegen óhajtaná, hogy bár más — bortermelési tekintetben jeles vidékei is az országnak hasonló jóakarattal és iparkodással törekednének megvetni és lerakni alapjait ez irányban egy jobb jövőnek.

Azon egybeállítás nyomán, melyet egyesületünk, hazánk jelesebb bortermő vidékeit illetőleg, az elmúlt 1862-dik évben készített, emlékeztetünkben van még, hogy körülbelül 22—25 olyatón nagy bortermő vidék fekszik hazánkban, melyekből czélszerű kezelés mellett 2—5 millióra menő jelesbnél jelesebb bort lehetne idővel a világrekedés számára hatalmas nyereséggel átbocsátanunk anélkül, hogy a hazai belfogyasztás a borban valami érezhető szükségét szenvedne.

Mindezen jeles anyagokat szolgáló vidékeken azonban hiányzik ekkorig kisebb-nagyobb mértékben az okserü s gondos pincekezelés; az pedig lábra azért nem kaphat, legalább érezhető mértékben, mert borainkban külföldre való szállítása mindaddig ugyszólván megemlést is alig érdemlő mértékben történik csak.

A külföld tömegesebben nem veszi borainkat, mert nem ismeri; másrészt pedig idegenkedik fölük, mert nincsen hitele, megfelelő kezeltetésükben. Mi magunk pedig csekély vagy semmi gondot sem fordítunk borainkra annál fogva; mert erélyünk, szorgalmunk s kültekezésünk biztos kivétel és eladhatás által megalapítva nincs. Így szüli egyik faj a másikat; így leszzen nehez azokból a kibontakozás.

Borászati állapotainknak érhezhető mértékben lendületet adni jelen körülmények között véleményünk szerint, életre való s gyakorlati irányban szervezett társulatok lennének hivatva. Egyes termelők, kiknél rendszeren csak csekélyebb készletek fekszenek, ritkán fordítják a borok kezelésére azon gondot; mely egybeállandó társulattól, tekintettel a rendezésre alatt levő nagy tömegre, sokkal könnyebben kikerülhetne. Ez okon egyesületünk szivesen látán, ha minél több jelesebb bortermő vidékeken szövetkeznének a termelők borainknak közös pincekezelés kezeltetésére s közös pincekezelés eladására; ez okon üdvözölte egyesületünk az előttnak fekvő törekvést is mindenen előtt.

Hogy azonban a társulati eszközök a kívánt feladatot meg is oldhassák, az föleg attól függ, hogy a társulati organizatiója czélszerű, azaz gyakorlati irányu legyen. Czélszerű és gyakorlati irányu ezen organizatió pedig csak akkor, ha a társulati szövetkezés a kis erőket nagygyá gyűjtívén, az illető hatás körököt szemesés kézzel osztja fel.

Keresetese szövetkezett társulatoknál az üzleti hatalomnak súlyát közgyűlésre ruházni — nem teszen egyesületünk meggyőződése szerint egyebet, mint megihni előre a vállalatot. A közgyűlés számos tagokból áll rendszeren s a számos tagok gyűléssről gyűlésre váltakoznak, fölük onnélfogva részletes és hűvös befolyást az ügykezelésben jözanul sem várn, sem követelni nem lehet.

Hogy ilyetén társulati notiók gyümölcsösek kívánatos mértékben megtoromhassák a részletes eljárás és intézkedést csak csekély számú érdekelte s lehetőleg független igazgatóságtól várhatni és hogy ezen igazgatóságn is egykényven a társulat érdekeit szem elől ne téveszt-hesse, szükséges, hogy mellek egy ellenőrködő testület állítassék, melynek módja s hatalma legyen megakadályozni a részlet; de no legyen hatalma az üzletnek alapszabályszerüleg megállapított részletes vezetését megakasztani vagy épen lehetleníteni.

Lykőpon fogván fel egyesületünk egy kereseti társulati organizatióját; sajnálatlól jelentjük ki, hogy ezen nézettel tekintvén a bírálattunk alá terjesztett alapszabályokra, azokat úgy, amint jelenleg állanak — helyesebbnek egyáltalában nem tarthatjuk.

Habáig ezen alapszabályokunk nevezetesen az, hogy a hatáskörök az illető társulati közügyeknél világosan körülvonandóvá nincsenek; hogy a közgyűlés az ügyvitelnek részleteiben is a föhatalom s hogy végül a részvények, melyekre a vállalat feltejesztett szándékoltatik, szerfelett kiesinyek, mely utóbbi körülmény a közgyűlésnek onnipotentiája mellett csak annál károsabban éreztetné a társulati életre nézve nem kívánatos hatását.

Egyesületünknek a létesítendő „érmelleki borászati társulat” alapszabály-tervezetere a fenebbiekben egész átlánossággal kifejezett véleményét, az ily borászati társulatok kívánatos és czélszerű megalakulhatása tekintetéből, egy példával is támogatni óhajtván, alkalmat veszen egyesületünk jelen véleményében mellekelni „a magyar bortermelők egyesületének” alapszabály-tervezetét, mely egyesületünk f. é. március 10 tartott igazg. választmányi ülésén kifejezett meggyőződése szerint: a szándékolt társulat céljából egy jól átgondolt s olyan alapot nyújt, melyen a tervbe vett társulat megalakítása csakugyan lehetséges; föltéve természetesen, hogy amily ügyes tapintattal sikerült az alapszabályokban közgyűlés, felügyelő-bizottmány és kezelő-igazgatósága teendőit körülvonandó, szüntoly szeremesen sikerülend a társulat ügyeinek közvelel vezetőszével megbízandó egyének helyes megválasztása is.

A tiszavideki vasút igazgatósága azon üdvös intézkedést tette, hogy a Maros folyam befőkdékhátása ideje alatt, a társulat minden vonalán Czeglédig a Hazi, Gabona, Helyes vetemények, kukorica, azesz, hoz és horódongák viteléről 20 kerra esőkhentette; de e kedvezményben csak azon szállítványok részesülnek, melyek legalább 80 mázsára ragunk és vagy Pestre vagy még távolabbra vitelnek. A tiszavideki vasút e szép intézkedése minden esetre nagyot lendít az ülvidek kereskedésén.

A kolozsvári 10- és szekérversenyek f. évi szeptember 20-án és 21-kén tartatnak meg.

Az első magyar biztosító társulat életbiztosítási osztálya ápril havában kiállított 241 kötvényt halálesetre, 310, 500 frt; 30 kötvényt pedig kiházasításra 33,700 frt; összesen 271 kötvényt 344,200 frt és 300 db. arany értékben.

A bíróletetemenyek mikint megörzésére nézve egy a magyar kir. helytartótanácsához legközelebb kibocsátott kir. udv. rendelet az határozza, hogy a kérdéses letetemenyek oly esetekben, midőn értékük száz forintot meghalad, az illető szolgabírák által a megyei pénztárakba szállítassanak s ott fűnálló szabályokhoz képest, minden egyéb pénztől elkülönítve őriztessenek.

A cs. kir. hadi parancsnokságok fölhatalmaztattak, hogy a politikai hatóságokkal egyetértőleg, a 1200 frtyai váltásdíj letétel mellett elbocsáthatják azon katonákat, kik az 1863-iki ujoncoszás idejéig soroztatnak be s kiknél tekintet érdemlő körülmények forognak fön, — például gazdaság vitele, család fontartása stb. E kedvezésben az illetők eddig csak 2 évi katonaszkodás után részesülhettek.

Az arad-szebeni vasutvonalat a szebeniek csakugyan kivíták s az erre vonatkozó szerződés a cs. k. pénzügyörög s a bécsi hitelintézet között múlt hó 24-én meg is kötöttet.

A fényképészetet a cs. k. miniszterium szabad iparnak nyilatkozattatja ki.

Vidék.

Mezőtur város köszönőlevelet intézett gróf Batthyány Lajosnak ő miganak, hogy általa a város inségesei ismét 400 frtyai kegyedományban részesülének.

Nyiregyháza dalárdát alakítanak. Az alakítás élén Szénffy Gusztáv és Kralovánsky Mór urak állanak.

Szegeden a jótékony öngyület az ottani néphertben, saját javára táncvizigalmat rendez e hó 19-ke körül.

Az egri mükedvelők jótékonyozelu előadását közelebb az ottani polgármester beittlván, a nem indokolt tilalmat a fűspáni helyettes megemmisittete.

Miskolczon, a m. hó 22-én s 23-án mükedvelők által az ottani szegények javára tartott hangverseny és szini előadás jövedelme 600 forintra ment.

Nagyváradil levelezőnk írja: Múlt vasárnap egy oly látvány-nak valánk tanui, mely minden emberbarát leverőleg hat. A szekerek hosszú sora rohogott végig utcaínkon egész a megyeházig, ahol minden szekérről láncokra vert rablót kísért be a persecutor vagy esendőr.

Nyolcz résztint bíhar- résztint aradmegyebeli oláh ember volt ez, kiket nagyrészt Beál város közelében fogtak el fegyverzetten Tübbrendbeli büntényekkel vádoltának, melyek közül álljanak itten a következők: ápril 18-kán éji 10—11 óra között tíz rabló jött Engel Jakab kalocsai vegyes kereskedő házához az ajtónal mindjárt három csapatra oszlottak, egyik a házat vette körül, másik az ablakhoz ment, a harmadik az előszobául szolgáló konyha ajtája elé állván, a még ébren levő gazdtól söt kért, kiben az éji vásárlás gyanut keltvén, nejét elővigyázatra intette, fűjszét vett kezébe a pisztolyát elűtívén „tolvaj”, „tűz van” kiáltásokkal a szomszédokat felbáresztieni igyekezett. De senki sem jött segítségére. A zsiványok ezalatt pénze kiadását sürgették, a házfelgyújtásával fenyegetőzvének. A kereskedő fölájában levő pénzt s még tárczájából egy keveset átnyujtván a főzinkosra süte pisztolyát, de az elhibázott lövés csak a rablót dűhét keltte fel, a rablófűnök s társai az ajtót kezdtek fűjszékkel hasigatni. A zsidó kereskedő nem vesztette el lélekjelenlétét, hanem újra rádűt az ablak eléfű levő öre, kinek az egész túltés hasába ment, míg a rabló lövése a kereskedőnek csupán állat surlta küssé. Erre az ajtón támadt nyiláson lűtt ki s egy rabló szemén találya hanyatl esett; mire egy másik rögtön halva maradt. Ez a rablótársak dűhét borzasztónan felfokozó s boszút illező szavak kíséretében kezdtek az ajtót vagdálni és a szobába lövöldözni. A megtámadott zsidó a földön hasalva kerülte ki a bizonyos halált. Ez alatt a falu népe összesűdűtt, a vészharang félre volt zerve, de a fegyveres rablót megátadni senkisen merészelt; kik azután egyik megholt társukat magukkal vivén, előváltak. A nyomozások- és előleges vizsgálatokból kitűnt, hogy ez egy tökéletesen szervezett rabló banda, amely Arad- és Bihar megyében már többrendbeli rablásokat vitt véghez. Így O. Apáthiban március 9-én (Adler Mórictól) 3745 frtot vittek el, miután az asszonyt elkinoszták és fejszével fejére vágtnak. (A bírj az akkor tartott aradi vásáron volt.) — Szamoskezi lakos Deutsch Ferenczet az uton fosztatták meg 200 frtjót. Ezen kívül még egy rablást vittek végbe. A kalocsai merénny véghezvitelére, ápril 17-kén gyűltek össze a esermői erdőnek Keristyó nevű helyén, innét mentek a Barakonyi erdőbe s itt tanúdták, míg rablást szándékkal Kalácsra indultak. Három közülük esermői felölös éji 5; kettő kínáló betyár. A főzinkos livta össze a többiekkel különféle falvakból, úgyhogy csak az erdőben ismerkedtek meg egymással.

Ezen merész rablás következtében figyelmesek lettek a hatóságok és a kalocsai káros zsidó utánjárása következtében sikerült egy esermői rablót elfogni és ennek vallomása folytán a többi zsiványunk nyomára jönni; kiknél 12 esd. foggyvert találtak.

Az első vizsgálatok alkalmával mindnyóján vallottak, kivéve a főzinkost. A rögtön itélő bíróság előtt csak a szobosított rabló tett vallomást; de az tökéletesen megogyoz a bíróság elé lűdött káros falok nyilatkozataival. A rabló s a felek megogyozó vallomása s állítólag oskűvel orsított nyilatkozatain kívül, három tanu n a k öszhangzó bizonyítása szól a többi rabló ellen. A statarialis lűtöl csak jövé lűtten fog kimondatni.

Miskolczról írják, hogy az ottan emelendő gőzmalom alapkövét m. hó 24-én tették le s az építés jelenleg már egész erővel foly a bálóg-szelenezdebe, mint szintén az első kalapácslűtöl a gőzmalom részvényes társulat közgyűlési elnöke s Borsodmegye volt alkotmányos első alispánja Szatmári Király Pál tette; utána követeztek a választmány tagjai. A malom bekezerkezetté nem ekkor a simeringji gyárnok s a gépet magát Roszler a on prányi gépész készíti. E gőzmalom ezen ősz folyamában állítólag már megkezdli mükedését.

Kassán pinzérpótló-egylet létesítésén fáradoznak.

Irodalom.

A „Látcső” pestinapi lap 1-és számat már megjelentek. El-ső oldalán színházi hírdetemenyek s gőzűsök járása foglalják el, míg a többi része főműtt újdonsági rovatlól, tárczával, irodalmi, színházi művészetü hírekkel stb. van betöltve. Mint eleven, életrevaló napi hírapot, ajánljuk az olvasók figyelmébe.

Aratási kilátások.

A „P. L.” az aratási kilátásokról ekint ír: Angolor szágából a vetések állásáról egész a legutóbbi időkig a legkedvezőbb tudósítások érkeztek, a legközelebbi hídegek azonban Angolországot is megelűgtatták és a vetésekben jelentékeny károkat okoztak, úgyhogy Angolországhan az aratási kilátások nem oly kedvezőtlenek többé, mint a múlt évben voltak.

Franciaországgi tudósításaink sem jobbak, épen azon részre szvenedvén legelűbbet az országnak, mely annak legelűbb vidékét képezi. A kemény tél sok pusztulást tett, a tavasz pedig szárazabb volt, hogysen helyrehozhatu volna a meggyengűlt vetéseket. Nem jobbak a tavaszi vetések sem és a repesz csak igen csekély aratást fog adni. Jó vetéseket lehet ugyan találni, de csak ott hol okserü gazdálkodás

